

Rozvoj velení a jeho teorie

Generálmajor Jan Knotek

Zapla...

Obsahem této stati jsou názory na některé otázky rozvoje velení a teorie velení, které pokládám v současné době za aktuální.

Především bych se chtěl zabývat jednou otázkou formálního rázu, která sice není a neměla by být rozhodujícího významu, ale která jak se ukazuje není bez vlivu na vytváření názorů na rozvoj velení. V jedné z nedávných diskusí o otázkách teorie velení jsem slyšel názor, podle kterého zhruba řečeno, se v otázkách teorie velení „moc mluví a málo dělá, jenom se o tom píše a pokud možno tak, aby tomu moc lidí nerozumělo“.

Ríká se sice, že „není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu“. Přesto ale nemohu s takovým ukvapeným a neodůvodněným závěrem souhlasit. Takový názor vyplývá buď z neinformovanosti o tom, co se v oblasti rozvoje velení v armádě děje, nebo z na-prostého nepochopení stavu současné etapy rozvoje velení. Oboje je pak stejně špatným rádčem pro objektivní soud. Jestliže ale takový názor existuje, nemusí být ojedinělý a z něčeho vznikl — je tedy třeba na něj reagovat, rozebrat jej a uvést na správnou míru dříve, než začne škodit.

Je pravda a známe to všichni ze zkušenosti, že čteme-li, nebo slyšíme-li kvalitní vědeckou práci, zpravidla se v ní nesetkáváme, nebo jen velmi zřídka a na správném místě, s termíny, jako „vědecký, soudobý, vědecky

fundovaný, progresivní“ atd. prostě proto, že to, co tyto termíny označují, je v samotném obsahu práce. Na druhé straně, čteme-li práci, která je nej-různějšími těmito opitety, cizími slovy a násilně zaměňovanými termíny „vykolorována“, že to v nás vždycky vzbuzuje určité podezření a pochybnosti a velmi často právem.

A je třeba přiznat, že v poslední době v nejrůznějších materiálech nachází značnou oblibu jakási „kybernetická modernizace“ vojenské mluvy, která bývá zbytečně přeháněna tak, že působí až deklarativně a frázevitě. Jestliže to trochu přeženeme, mohli bychom vyslovit obavu, aby se v nejbližší době v nějakém bojovém hlášení neobjevila zpráva o tom, že „vlastní dynamické soustavy se nepodařilo zregulovat průtok variety rušivých vlivů a že v důsledku toho se protikladná soustava řízení zmocnila kóty 530“. To by jistě nebyla vhodná forma informace ani pro praxi, ani pro strojové zpracování. To je přirozeně záměrně přeháněno, ale faktem je, a o tom nás některé zkušenosti v minulosti přesvědčují, že v „modernosti“ je vždycky ukryto určité nebezpečí, a že není nutné podléhat přehnané snaze o formální „vědeckost“. My kupř. věnujeme a věnovali jsme hodně pozornosti tomu, zda „velení“, nebo „řízení“, nebo „velení a řízení“. To jistě má pro pojetí obsahu svůj význam. Jestliže ale

správně pochopíme funkční význam obsahu termínu, pak není účelné nahrazovat nakonec jednoduchý termín „velení“ složitým termínem „velení, řízení a regulace“, i když to hraje v pojetí obsahu svoji roli. I když jde o otázky čistě formálního rázu a nerozhodující, nelze přehlížet to, že i ony mají určitý vliv na vytváření vztahu širokého okruhu velitelského sboru k otázkám rozvoje velení a k teoretické práci, která s ním souvisí.

Na druhé straně je ale třeba jednoznačně říci všem, jejichž konzervatismus se bouří proti každé změně, proti každému novému termínu a každé nové věci, že při aplikaci kybernetiky i metod a výsledků ostatních vědních oborů pro potřeby velení se bez nových věcí a nových termínů neobejdeme, zejména v současné etapě jejich studia, ujasňování jejich významu a možností. Zkoumáme-li velení z pozic kybernetiky, pak se přirozeně nelze vyhnout tomu, že zkoumáme armádu „jako složitý dynamický systém“, že studujeme rozkazy, zprávy, hlášení atd. „jako informační soustavu“, nebo že zkoumáme vztahy nadřízeného a podřízeného stupně velení, jako „vztahy řídicího a řízeného objektu“ atd. Jen tak je totiž možno analyzovat, srovnávat, aplikovat a hlavně pochopit „to nové“. Přitom přirozeně zdaleka nejde jen o přejímání a používání nových termínů, které jsou ve zkoumaných oblastech běžné. Jde především o pochopení jejich obsahu, smyslu a významu pro velení. Jde o postupné přetváření celého našeho navykého způsobu myšlení — a tomu se vyhnout nelze, to je základní podmínka dalšího rozvoje velení. Jestliže nový termín, použitý na správném místě a ve správné vazbě i funkci, působí na někoho cize,

nebo dokonce provokativně, pak je to druhý extrém a nezbyvá nic jiného, než jeho smysl a funkční náplň ve velení studiem zvládnout. Jako vždy jsou škodlivé oba extrémy. Na jedné straně nemístné přehánění a nadužívání všech možných „módních“ a tzv. „progresivních“ termínů, často o starých věcech i tam, kde by bylo účinnější mluvit česky o nových věcech. Na druhé straně, bránit konzervativně pronikání nových věcí do vojenství a nových termínů tam, kde je to nutné a zdůvodněné.

Takovými extrémy prochází zpravidla všechno nové a jak se potvrzuje, nevyhnula se jim ani teorie velení. Myslím, že teorie velení má už za sebou extrém odmítání, nedůvěry k ní a pochyb o její nutnosti a oprávněnosti. Obávám se spíše, že ji začíná ohrožovat extrém opačný — extrém určitého „zbožnění“, extrém určitého kultu teorie velení, který vede k jejímu povyšování na teorii teorií. Pod tlakem zvýšené poptávky, nastal namnoze prudký obrát čelem k teorii velení, které hrozí nebezpečí, že se z ní stane „módní artikl“. Dostatek praktických příkladů ze všech možných oborů nám poskytl dostatek zkušeností o tom, že malá kapacita a velká poptávka může velmi snadno svést ke snížení kvality výrobku. A takovým důsledkům v otázkách teorie velení bychom měli včas zabránit.

Může se zdát, že toto nebezpečí není tak aktuální. Zatím se ještě dohadujeme o tom, co si vlastně pod pojmem teorie velení představujeme, ujasňujeme si její obsah, předmět i její místo v celkovém rozvoji velení. Z určitého nepochopení nutnosti a významu této etapy práce vyplývá pak i ono nelogické překvapení a namnoze i rozhořčení nad tím, že na tyto otázky mohou být i jiné názory

než ty, které my sami pokládáme za „svaté a nedotknutelné“. Tentýž kořen má asi i ten laciný závěr, že se kolem toho jen mluví a málo dělá.

Rozhodně nesdílím názor, že by se o teorii velení v našem odborném tisku psalo mnoho. Od té doby, kdy se o teorii velení objevily ve Sborníku VA AZ první zmínky, uplynuly tři roky. To je doba, za kterou se při cílevědomé práci dá udělat i v našich omezených podmínkách mnoho. Jsem toho názoru, že se za tuto dobu také mnohé pro rozvoj velení a jeho teorie udělalo. Vždycky je ovšem možné tvrdit, že „se mohlo udělat víc“ — takovou „analýzu“ nelze nikdy popřít a je relativně pravdivá i v tomto případě.

Faktem je, že dosud zveřejněných úvah a názorů na teorii velení je daleko méně, než jejích citací a odvolávek na ni v nejrůznějších materiálech. Teorie velení se v poslední době skloňuje ve všech pádech, ačkoliv v tom pojetí, v jakém se o ní mluví, zatím prakticky neexistuje. Několik málo zveřejněných příspěvků o ní je zatím velmi omezeno na úzký okruh autorů a navíc některé diskuse kolem ní vyznívají víc prestižně než věcně, což je ovšem škoda. Dosud se ale k teorii velení nevyslovil nikdo z těch, kterým má v první řadě sloužit — nikdo z vyšších velitelů a štábů — a to je také škoda. Teorie velení není a nesmí se stát žádnou „teorií pro teorii“, ale musí se stát východiskem pro praxi. Proto také praxe nemůže zůstat bez vlivu na její rozvoj. Rozvoj teorie velení není také žádným monopolem omezeného okruhu vojenskovědeckých pracovníků, i když přirozeně těžiště teoretické práce s jejím rozvojem spojené bude u nich. Ale právě v otázkách rozvoje velení a tedy i jeho teorie je poža-

davek jednoty teorie a praxe základním a životním.

Současnou etapu práce na rozvoji velení a jeho teorie je třeba považovat za rozhodující a určující pro celou další práci. Právě v této etapě je třeba se dobýt jednotného zdůvodněného pojetí celé další práce a zabránit všem možným deformacím. Nebylo by správné podceňovat to, co v tomto směru již bylo učiněno. Zveřejněné statě, zejména materiály ze semináře o velení v Bedřichově a materiály z celoarmádní konference o velení, jsou značným krokem kupředu a bezesporu přínosem. Je ovšem otázka, do jaké míry závěry z těchto materiálů už pronikly do vědomí velitelského sboru, do jaké míry byly vůbec prostudovány a zvládnuty. V tomto směru si velké iluze dělat nesmíme. Myslím, že je velmi nutné a účelné nedopustit, aby mnohé z toho, co bylo na semináři a konferenci řečeno, doznělo a zapadlo. Z té spousty materiálů a slov je třeba včas vytěžit to racionální jádro, které v nich je a plně je využít.

Nejdůležitějším úkolem současné etapy práce je najít správnou a zdůvodněnou cestu dalšího rozvoje velení.

Dnes ještě nemůžeme tvrdit, že obsah a předmět teorie velení a celková koncepce jeho dalšího rozvoje, jsou jednoznačně určeny a jednotně chápány. O mnohých otázkách se vedou diskuse. V nich se setkáváme jak s tendencemi zužování obsahu a předmětu teorie velení, tak s tendencemi považovat ji za všezahrnující a všeobsahující teorii.

Jistě, že by kupř. nebylo správné omezovat problém rozvoje velení jenom na otázky jeho mechanizace a automatizace, i když to bude jeden z hlavních prostředků jeho realizace.

Stejně tak ale sotva můžeme považovat teorii velení za syntézu nejen teorie vojenského umění, ale všech ostatních zúčastněných vědních oborů.

V současné etapě má rozpracování teorie velení jistě určující význam. Jestliže ji ale považujeme za součást teorie vojenského umění, pak můžeme těžko považovat součást za syntézu celku. Stejně diskusního charakteru je i téze, že celý proces automatizace velení je součástí jeho teorie. To je dost nelogické, je-li proces automatizace velení hlavním prostředkem praktické realizace jeho dalšího rozvoje.

Takových a jiných předmětů diskuse najdeme v současné etapě ujasňování dalšího rozvoje velení celou řadu a nejsou to vždy otázky podřadné a bezvýznamné. Je nutné a správné o nich diskutovat a jejich pojetí vyjasnit a sjednotit. Tyto diskuse musí ovšem sledovat především zájem problémů velení a zájem objektivní pravdy. Pravda je vždycky velmi citlivá a někdy stačí málo k tomu, aby se změnila v omyl. V současné etapě teoretického ujasňování základních problémů rozvoje velení by bylo velmi nerozumné dogmaticky lpět na určitých tézích, ke kterým jsme zatím došli a považovat je za nedotknutelné a neomylné.

Dnešní situace rozvoje velení je mimo jiné charakterizována tím, že jsme v jakémsi víru, který způsobuje, že do obsahu velení pronikají nová hlediska, zásady a metody. Tento vír zatím na svém povrchu udržuje mnohé, co by na klidné hladině padlo jako neúnosné ke dnu. Tak kupř. zatím v tomto víru ne vždy správně diferencujeme podíl a význam jednotlivých nových vlivů na rozvoj velení. Často všem přiřítáme stejnou váhu

a stejný podíl, nebo přeceňujeme jeden na úkor druhého, zpravidla podle subjektivních dojmů a zálib. Často mluvíme jedním dechem a na stejné úrovni o významu kybernetiky, matematiky, metodách operačního výzkumu, sociologii atd. pro rozvoj velení a klademe mezi ně rovnítko. Ve skutečnosti jsou ale v jejich vlivu a významu pro rozvoj velení značné rozdíly. Např. matematika, metody operačního výzkumu atd. — ty existují a rozvíjí se samostatně, stranou velení. Nesouvisí spolu přímo a neexistuje mezi nimi přímá závislost a podmíněnost, kromě té dialektické závislosti všeho na všem. Jejich význam na rozvoji velení spočívá v tom, že my jen využíváme jejich metod jako efektivního prostředku při řešení nejrůznějších úkolů rozvoje velení.

Zcela odlišný vztah má velení vojskům a kybernetika. Ta, jako obecná teorie řízení, není už pro velení — jako pro speciální proces řízení v podmínkách armády — jen prostředkem, jen použitou metodou, kterou je možno eventuálně nahradit něčím jiným. Obecně platné zásady a principy kybernetiky jsou dnes pro další rozvoj velení už do značné míry direktivní a nelze je ničím nahradit. To platí v tom rozsahu, který vyplývá ze vztahu kybernetiky jako obecného a velení vojskům jako zvláštního a v rozsahu zatím převážně kvantitativních zájmů kybernetiky. Proto je třeba plně souhlasit s názorem (VM 2/1965 str. 54), že v současné době má pro rozvoj teorie velení rozhodující význam kybernetika.

Na druhé straně ale nesmíme pod vahou tohoto faktu podceňovat všechny ostatní aspekty velení, které se i vymykají kvantitativnímu a strukturálnímu rámci kybernetiky. Musíme

kupř. dbát i o to, aby se nám velení v procesu jeho rozvoje a zejména jeho technizace „neodlidsťilo“. Ať chceme, nebo nechceme, hlavními objekty systému velení zůstanou lidé a jejich vzájemné vztahy. I v nedeterminovaném, složitém a dynamickém systému velení budou hlavně lidé těmi „regulátory průtoku variety rušivých vlivů“. Jde o to, abychom z velení nesetřeli jeho společenský charakter a význam jeho společenských motivů. Myslím, že i po této stránce jsme proces velení a jeho teorii velmi mnoho dlužni.

Z toho všeho je zřejmé, že problémů k řešení dalšího rozvoje velení a k vypracování jeho ucelené teorie je ještě mnoho. To bude ještě obtížný a dlouhodobý proces, v kterém čeká mnoho tvůrčí práce celý velitelský sbor — to je to jediné, o co není třeba mít obavu.

Nám jde ovšem o to, aby tento dlouhodobý proces byl co nejkratší, abychom zabezpečili to, že praxe velení nebude muset celou tu dobu čekat, a aby při této postupné realizaci byla zachována trvalá bojová pohotovost vojsk a tedy i jeho velení.

Proto je třeba velmi uvážlivě zvolit správný postup práce plně zdůvodněný a odpovídající konkrétní situaci velení v ČSLA.

To považuji za základní a rozhodující současný úkol koncepční, který bude mít zásadní vliv na úspěch, či neúspěch dalšího rozvoje velení.

Všimněme si proto některých otázek koncepce rozvoje velení blíže.

Je kupř. naprosto správná téze, že při dalším rozvoji velení je třeba vycházet jen a jen ze soudobé, vědecky fundované teorie velení.

Proti této tézi nelze nic namítnout — to je pravda.

Jenomže, ve vztahu k současné

konkrétní situaci teorie i praxe velení — a to nejen v naší armádě, ale v různé míře i ve všech armádách ostatních — je to pravda trochu abstraktní, jestliže ji současně nepodpřeme seriózním pohledem, rozbořením konkrétní situace. Jinak každá abstraktní pravda může vyznít jako deklarativní fráze, i když není tak mříň. A my jsme dnes ve velení v situaci, kdy už nám nepomohou deklarativní pravdy, kdy musíme problémy řešit naprosto konkrétně a reálně. To neznámá nevidět perspektivy, nemít nebo bát se fantazie — to je nezbytné — znamená to ale stát při budování perspektivy na pevné zemi, začínat u reálné současnosti. Je třeba naprosto reálně zhodnotit současnou situaci, v které jsme a podmínky, které máme pro další rozvoj velení a právě z nich vycházet s onou zdravou dávkou fantazie a smyslu pro perspektivy, které jsou nutné, ale musí být ve správné relaci k praxi.

V žádném případě se nemůžeme stavět do pozice projektanta, kterému bylo uloženo vyprojektovat a od základů vybudovat zbrusu nové město „na zelené louce“, kde dnes ještě nic nestojí. Kdyby taková situace byla dnes v otázkách velení, měli bychom práci daleko snadnější. Jenomže my jsme v situaci zcela odlišné. A přesto, studujeme-li některé úvahy a rozborů o otázkách velení, máme dojem, že jsme opravdu na oné „zelené louce“, že žádné velení ještě neexistuje, že neexistuje žádná jeho teorie a že to, co dnes existuje a čemu říkáme velení, to že nestojí šmahem za nic a že to není k ničemu. Některé úvahy a rozborů, i když jsou jistě dobře myšleny, nemají místy daleko k doktrinářskému, až povýšeneckému přehlížení, či odmítání všeho, co dnes ve velení existuje, celé jeho praxe. Místy

Obecná teorie vojenské vědy

to vyvolává dojem, jakoby dosud žádný rozvoj velení neexistoval, jakoby jeho současná praxe byla jen nekvalifikovanou a neúčelnou prací.

Ve skutečnosti tomu tak ovšem není. Rozvoj velení probíhá nepřetržitě a pro jeho teorii i praxi se už mnohé udělalo a dělá, i když třeba ne tak, jak bychom si přáli. Nesmíme spoléhat na sílu nějakých zázraků. Současná praxe velení nepotřebuje ani tak zázraky spasitele, jako potřebuje každodenní houževnatou a především konkrétní práci všude a všech.

Doufám, že mne nikdo nebude podezřívát z úmyslu dělat současnému stavu velení advokáta a brát v ochranu jeho zjevné nedostatky i jejich příčiny, které už jsou méně zjevné. Myslím si ale, že v úvahách o dalším rozvoji velení by nám často prospěl reálnější a střídavější pohled.

Armáda totiž existuje a velmi intenzivně žije. V armádě se nepřetržitě velí a tedy se velí podle nějaké teorie, která také existuje a nepřetržitě se vyvíjí. Všechno co se vyvinulo přece není špatné, i když je to třeba zatím slabé a nemocné. Nelze popřít, že nás praxe přesvědčila o tom, že se nevelí dobře a efektivně, a že celý systém velení zaostal za soudobými požadavky. Je tedy zřejmé, že zaostal i rozvoj teorie velení. Proč a v čem teorie a praxe velení zaostaly, to už je dnes vcelku známo a není třeba to opakovat. Tak kupř. o nezbytnosti nové, soudobé, progresivní, vědecky fundované a dalšími epiteti štědře zdobené teorie velení není dnes už žádných pochyb.

Jenomže taková teorie velení zatím neexistuje. Teprve se vyvíjí a vyvíjí se s tím zpožděním, o kterém jsme mluvili. I kdyby byl takový teoretický předstih sebežádoucnější, tak jej dnes prostě nemáme a ještě to nějaký čas

potrvá, než se nám jej podaří vytvořit. Ale velet musíme nepřetržitě — dnes i zítra. Život armády nelze zastavit a ve velení provést operaci. Nelze také ale ponechat praxi velení v jejím dnešním stavu do té doby, než „vypracujeme“ novou teorii velení. To může trvat řadu let, pokud vůbec je možné o tom mluvit, jako o nějakém jednorázovém úkolu, i když dlouhodobém, protože teorie velení se bude stále vyvíjet, dokud se bude velet. A systém velení musí být kdykoliv v pohotovosti a vždycky na nejvyšší, reálně v dané etapě dosažitelné úrovni.

Proto se jako velmi důležité ukazuje správně pochopit a určit charakteristické rysy, požadavky a podmínky toho procesu, v kterém se bude v nejbližší perspektivě teorie velení vyvíjet, zdokonalovat a vytvářet v kvalitativně jinou.

Celý proces rozvoje velení, a spolu s ním i rozvoj jeho teorie, je a bude nepřetržitým procesem postupně realizovaným v nejtěsnější jednotě teorie a praxe. Dnes je teorie velení zhruba na stejné úrovni, jako jeho praxe — nemá předstih. Jako každá teorie, tak i teorie velení je v podstatě zobecněnou praxí. Má reagovat na její kladné i záporné projevy a současně s patřičným předstihem být vodítkem dalšího rozvoje praxe.

Zobecnovat je však možné jen praxi minulou a současnou a o té víme, že ve velení vojskům zaostala.

Problém vypracování nové teorie velení v podstatě spočívá v tom, zbavit současnou teorii velení té části jejího empirického základu, která už nevyhovuje soudobým požadavkům, celou teorii velení, jako ucelenou teorii, postavit na základnu aplikace zásad a principů kybernetiky a ostatních zúčastněných vědních oborů no-

vými metodami a prostředky a tak vytvořit onu novou, soudolou teorii velení.

To přirozeně není snadný a ani krátkodobý úkol vojenskoteoretické práce. I to je úkol dlouhodobý, který se bude realizovat postupně. Bylo by jistě absurdní si představovat, že teď nějaká skupina vojenskovědeckých pracovníků bude x let vymýšlet novou teorii velení, jako jednorázový a k určenému termínu ukončený úkol, který pak bude naráz „předán dolů praxi“ k realizaci. To by nebyla představa ani logická, ani rozumná. I v otázkách rozvoje teorie velení platí ta dialektika, že každý nový obsah si postupně proráží cestu dosavadními starými formami a že celý vývoj je vlastně nepřetržitým doplňováním a záměnou starého za nové. A tak tomu bude i v celém rozvoji velení a tedy i v rozvoji jeho teorie, jako jeho základu.

To ovšem neznamená, že rozvoj teorie velení není dnes prvořadým a značně složitým úkolem vojenskovědecké práce, který je možno podceňovat. To v žádném případě — to je práce základního významu a nebude-li včasná a kvalitní, není možný další úspěšný rozvoj velení. Mně jde ale především o metodiku práce. Jsem toho názoru, že v současné době je prvořadým úkolem vojenskovědecké práce na tomto úseku novými metodami a prostředky dokonale poznat to staré i to nové v jejich vzájemných vazbách a postupně vytvářet optimální podmínky k doplňování a záměně starých, přežitých zásad, principů a forem novými, v plném souladu s praktickými možnostmi jejich postupné realizace v praxi velení, ovšem podle určité, jednotné koncepce.

Je třeba ale vidět, že tento proces ve skutečnosti již probíhá, i když

s těmi omezeními, které vyplývají z konkrétní situace jak teorie, tak praxe. Intenzita praktického uplatňování „toho nového“ je přirozeně závislá na úrovni našeho poznání a pochopení a na konkrétních možnostech realizace, dnes převážně technického rázu. I když jsme si vědomi určitých nedokonalostí a i deformujících vlivů objektivních i subjektivních, které se projevují v současném rozvoji velení, nemůžeme ve vztahu k objektivním potřebám praxe velení a ke konkrétním podmínkám jinak postupovat. Je třeba postupně budovat na tom a z toho, co dnes v praxi existuje a postupně to rozvíjet na tu úroveň, na které bychom velení chtěli mít. Současné praxi nepomůžeme jenom tím, že ji budeme vědecky dokazovat, že je nevyhovující a deklarativně poukazovat na nutnost použití nových metod a prostředků. To praxe velení už ví, protože nám to bohužel dokázala napřed ona sama. Dnes praxe od nás čeká na obecně platné a hodně abstraktní pravdy, ale vedle nich hlavně konkrétní, praktickou pomoc. Je pravda, že praxe pod tlakem objektivních podmínek má často nereálné a pro teoretickou práci časově nesplnitelné požadavky. V takových případech je naším úkolem jí to vysvětlit a prokázat. To ale nic nemění na tom faktu, že je nezbytné, abychom praxi nejen ukazovali směr a hypotetické perspektivy (i když i to je nezbytné a důležité), ale abychom ji nepřetržitě, včas a v takovém rozsahu, jaký nám dovoluje dosažená úroveň teorie, koncepce a praktické možnosti, pomáhali v řešení třeba i dílčích, drobných úkolů. Žádná pomoc, i třeba nekomplexní a dočasná, ale včasná a efektivní, není „pod úroveň vědecké práce“.

A právě v těch konkrétních pod-

mínkách, v jakých se dnes nacházíme, je vojenskovědecká práce nesmírně náročná a obtížná. V těchto podmínkách musí být vojenskovědecká práce především metodicky na výši. A to je také v současné době jeden z jejích hlavních problémů. Je třeba přiznat, že v metodice vojenskovědecké práce, i když se v ní v poslední době hodně změnilo, máme ještě značné mezery. V souvislosti s řešením současných otázek rozvoje velení se často setkáváme s názorem, že v minulosti bylo už o otázce velení, metod a stylu práce vypracováno mnoho různých rozborů a podáno mnoho různých návrhů, že se ale „z toho nic nerealizovalo“. V některých případech je to jistě oprávněné, ale zdaleka ne ve všech. V řadě případů to bylo zejména proto, že k realizaci různých návrhů, nebo k prosazování různých ideí do praxe nebyly reálné podmínky a proto, že je nebylo ani možno vytvořit, protože návrhy byly příliš odervány od reality dané etapy vývoje a pro tvorbu perspektivní koncepce byly zase příliš živelně vytrženy z nezbytných souvislostí a návazností celého problému. Podmínky, které omezují a nebo zase umožňují praktickou realizaci teoretické práce je velmi mnoho a jestliže teoretická práce nemá dostatečně zdůvodněnou koncepci a není dostatečně cílevědomá, pak často i progresivní myšlenky vyzní do prázdna. A právě takovým velmi nežádoucím důsledkům nesprávné metodiky bychom měli zabránit především v této etapě rozvoje velení, která je vlastně etapou přípravy příští pětiletky i ve vojenskovědecké práci. Příští pětiletka bude pro otázky rozvoje velení určující a rozhodující etapou.

V této etapě bude třeba především položit pevný a ucelený základ teorie

velení, doplněné a přetvořené novými zásadami a principy. Tento základ musí být dostatečně široký a za jeho pomoci musí být dokončena celková perspektivní koncepce celého dalšího rozvoje velení. V příští pětiletce musí být experimentálně v praxi otevřena celá řada nových teoretických zásad a principů velení i jejich praktických důsledků metodických a strukturálních a to zejména v důsledku narůstající mechanizace a automatizace, která půjde cestou ověřování tvorby jednotlivých podsystémů a postupného upřesňování celkové koncepce systému. V této době bude nutné na bázi dosavadních praktických i experimentálních zkušeností prakticky realizovat celou řadu dílčích projektů postupné technizace velení v souladu s narůstající technickou základnou velení.

Je tedy zřejmé, že vojenskovědeckou práci v oblasti rozvoje velení čekají v příští pětiletce, kterou už dnes připravujeme, složité a náročné úkoly, k jejichž úspěšnému zvládnutí musí být efektivně soustředěno úsilí všech, ale zejména vyšších stupňů velení v těsné spolupráci s vojenskovědeckou kapacitou MNO, vojenských akademií a speciálních pracovišť.

Zkušenosti nás dostatečně poučují o tom, že velení vojskům je velmi citlivý proces, který závažnými důsledky reaguje na každou neuváženost a nedostatečnou zdůvodněnost jakýchkoliv opatření. Jednou ze závažných chyb minulosti bylo kupř. to, že často subjektivní názor, zejména byl-li uplatněn dostatečně sugestivně a případně podepřen formální autoritou, byl považován za důkaz. Mnohé z dnešních obtíží velení mají i tady svůj kořen a původ. Od této nežádoucí praxe je třeba se oprostit a za důkaz považovat jen to, co je doloženo

nezvratnými fakty, podepřeno odpovídajícími znalostmi problému, jeho současného stavu i perspektiv jeho vývoje. Jen na základě takových objektivních podkladů je možné navrhovat řešení, nebo o něm rozhodovat. Tvorbu zdůvodněné koncepce dalšího rozvoje velení nelze v žádném případě „střílet od boku“.

Je jistě správné tvrzení, že v současné etapě rozvoje velení dochází a bude docházet ke kvalitativnímu zlomu v názorech a v pojetí celého procesu velení vojskům, k upřesnění a i ke změnám v jeho principech, metodách i prostředcích. Nesmíme ale negovat dosavadní zkušenosti a domnívat se, že ve všem a všude prováděnými analýzami „objevíme Ameriku“. Mnohé zásady a principy velení, zejména ty, které jsou kvalitativního charakteru, možná nepotřebují nic více, než praxi jejich realizace zbavit toho nánosu, který se na nich usadil vlivem nejrozličnějších deformací. Nesmí nás překvapit kupř. to, že v některých případech pod tímto nánosem objevíme principy a zásady, které v té čisté, zobecněné formě máme už dávno v řádech.

Žádná změna, ať je jakéhokoliv druhu se ovšem neprosadí do praxe sama, automaticky — musíme jí pomoci na světlo tím, že pro ni vytvoříme vhodné podmínky. A právě tady musí sehrát rozhodující roli konkrétní vojenskoteoretická práce, vycházející ze znalosti současného stavu a potřeb praxe. Žádná teoretická práce není samospasitelným náboženstvím, ale musí mít především jasné cíle a koncepci, jak těchto cílů dosáhnout. Je docela pochopitelné, že v etapě tvorby této koncepce mohou být a také jsou různé názory na metody. Prokázat správnost toho, či onoho názoru není vždy jednoduché a často to

vyžaduje dost času a experimentálního prověření. Vyžaduje to také usilovnou teoretickou práci a seriózní diskusi. Proto nás nesmí překvapit ani to, že se v této etapě setkáme s některými bohorovnými soudy, které trochu předčasně začínají závěrem, opřeným jen o subjektivní dojem, nebo skryté přání. S takovými ukvapenými soudy by bylo vhodnější počkat, až bude pro ně dostatek seriózních důkazů — tím se vystříháme nebezpečí, že budeme muset své názory příliš často měnit.

Skutečnost je taková, že dnes jsme prakticky na samém začátku toho procesu, kterým chceme dosáhnout postupného zkvalitnění a zhospodárnění velení. Je jistě nezbytné, aby vojenskoteoretická práce byla v čele tohoto procesu a aby jej „táhla“ dopředu. Nesmí se ale od něj utrhnout. Někdy je pro teorii snadnější „předběhnout svou dobu do vzdálených perspektiv“, kde je možno vytvořit řadu předpokladů, než tyto předpoklady skutečně prakticky vytvářet.

Velení armády v minulém a zejména v tomto roce přijalo řadu závažných opatření k postupnému zabezpečení rozvoje velení. Tato opatření mají ráz jak teoreticko-analytické práce, tak práce experimentální i konkrétních realizací některých opatření organizačně technických. Všechna tato opatření se řeší. Jimi je namnoze vytvářen teoretický i praktický základ dalšího rozvoje velení a je třeba z nich vycházet. Tato opatření jsou i důkazem toho, že rozvoj velení se nezastavil, že nečeká, ale že nepřetržitě pokračuje. Toto opatření budou přirozeně pokračovat a budou se dále rozvíjet. Prakticky jsou součástí procesu, v němž se bude vytvářet, upřesňovat a zdokonalovat celá koncepce dalšího rozvoje velení.